

foto Ton Hendriks

Mark Jan Mooij (27)

De orgelman

Ellen de Vries

De klanken van het draaiorgel vermengen zich met de zilte lucht van de havenstad. Elke zaterdagmiddag maakt Mark Jan Mooij een kleine bedevaartstocht vanuit Den Helder-Zuid naar de markt in het centrum van de stad, waar het draaiorgel De Harmonica het winkelend publiek op vergeten melodieën trakteert. Thuis onderstrepen diverse cd's met straatorgelmuziek, foto's en talloze miniatuurtjes in de glazen kast zijn harts-tocht voor het pierement. Op de vraag wat hem erin raakt, antwoordt hij kernachtig: 'De muziek is mooi.'

Als baby glansden zijn donkere ogen en krulde zijn mond als hij een orgel zag. Enthousiast deinde hij in zijn wandelwagentje op en neer. Een beweging die niet uit het repertoire verdwenen is en nog steeds blijdschap verraaft. Het orgel vult een groot deel van zijn bestaan, dat doordeeweeks bestaat uit activiteiten op een werkplaats in Schagen. 'Ik plak aardbeiendoosjes. En ik pak sponsjes in. En ik werk in de tuin', somt hij op. Regelmatig vouwt Mark Jan tijdens het interview zijn handen als een Indiase danseres boven zijn hoofd en klappt, als teken van opwindning. 'Hoe oud ben je? Waar woon je? Heb je kinderen? Ben je getrouwd?' Het zijn vragen die hem bezighouden; hij stelt ze met een innemende glimlach. Toen zijn jongere broer vaker van huis bleef en zich op het amoreuze pad begaf, lonkte een ander leven. Ook Mark Jan wilde 'zijn eigen huissie en trouwen', zoals de broertjes vroeger fantaseerden. Hij

wilde ook van de vrijheid proeven, de buitenwereld in.

Toen hij 24 jaar oud was, nam hij - na een korte gewenningsperiode - zijn intrek in Woonvoorziening De Zeemeeuw. Maar al spoedig werd al de gezelligheid hem te veel. 'Ik had te veel ruzie. Er waren te veel prikkels.' Peinzend herhaalt hij de zin nog eens voor zichzelf. Als een medebewoner op uitdrukkelijk verzoek van de leiding weigerde af te wassen, greep Mark Jan in en sloeg

de onwillige, zonder dat hij daar overigens kwade bedoelingen mee had. Ook in het activiteitscentrum waren er kleine ongeregelheden. Reden voor zijn ouders om toch eens uit te zoeken wat er nu precies aan de hand was.

De meeste kinderen met een handicap hebben op hun zesde jaar al een aanzienlijke rij specialisten gefrequenteerd. De ouders van Mark Jan zagen daar geen heil in. Toen op peuterleeftijd werd vastgesteld dat hun zoon verstandelijk gehandicapt was en naar de ZMLK-school zou gaan, staakten ze verder onderzoek. Als hij maar gelukkig was. Maar nu leek nadere inspectie raadzaam. Het woord autisme zong toen al rond, een diagnose die door het autisteteam bevestigd werd.

Het beeld van de hoogbegaafde autist die zich stilletjes in een hoekje terugtrekt, past hem niet. Maar de mechanische manier van reageren op spanning - klappen en door de kamer ijsberen -, het op veilige afstand erbij willen horen, mensen nodig hebben, - vooral als instrument om te voorzien in behoeften -, bleken wél uitingen daarvan.

Zijn ouders stelden hun vroege herinneringen bij. Het gemakkelijke peutertje dat urenlang kon spelen met de stofzuiger, zagen zij nu in een ander licht. Overigens is de liefde voor de stofzuiger nog immer niet bekoeld. Hij bevestigt: 'Ik houd van stofzuigen. En afwassen. En afdrogen. En stofzuigen.' Je bent autistisch, werd hem verteld. 'Wat is dat?' 'Dat je minder goed met anderen kunt omgaan, dat je last hebt van de buitenwereld.' Die woorden klonken als een verlossing. 'Ik hoef niet met anderen, ik ben autistisch. Het was te druk met al die anderen in De Zeemeeuw', zegt hij nu opgelucht.

Voor een autist kan het leven niet saai genoeg zijn. Een gegeven dat door de werknemers van Woonvoorziening De Zeemeeuw ter harte wordt genomen. Zo is de trend van inspraak van verstandelijk gehandicapten aan Mark Jan niet besteed: het brengt hem in varring. Hoewel de helft van de leidingge-

venden van De Zeemeeuw aarzelden, mocht Mark Jan toch bij wijze van experiment alleen wonen. Angst en bezorgdheid streden om de voorrang. Zou hij niet vereenzamen, vervuilen, doelwit van spottendheden worden?

Maar Mark Jan glundert, serveert koffie en verschikt een koffielepeltje dat niet in het gelid staat. Mentor Eveline Hoogenbosch is een van zijn vaste begeleiders. In de keuken hangt de agenda met fotootjes van de avond- en ochtendploeg. Ze helpen hem met tandenpoetsen, aankleden, het maken van boodschappenlijstjes, winkelen, schoonmaken en straks ook koken. De agenda met pictogrammen - lezen kan hij niet - ordent de plichten van de week.

Zelfstandigheid binnen vaste structuren is wat hem geboden wordt. De proef slaagt wonderwel. Ook als de angst toeslaat, weet hij zich te redden. Hij belt De Zeemeeuw en ontvouwt zijn problemen in een conversatie die het vroegere ja/nee overstijgt. Daaraan kan je zien dat hij zich uitstekend op zijn gemak voelt, menen zijn ouders. Onlangs trotseerde hij een rotjesplaag. In plaats van rechtsomkeert te maken, liep hij met een boogje om de knallers heen. Eenmaal binnen trok hij opgelucht de deur achter zich dicht. Veilig terug in zijn huis, zijn burcht.

...

Ellen de Vries is freelance journalist.